

Advies

Hapklare inzichten voor een Vlaams voedselbeleid

Koen Carels

FELNET, 8 oktober 2020

1. Voorstelling van de SALV
2. De Vlaamse agrovoedingsketen
3. Landbouw en voeding hoog op de agenda
4. Beleidsontwikkelingen
5. Aanbevelingen van de SALV

1. Voorstelling van de SALV

Voorstelling van de SALV

- De Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij(SALV) adviseert de beleidsmakers **over landbouw en visserij in de brede zin van het woord**. De adviezen passen in **een gedragen politieke besluitvorming**.
- Wettelijke basis
 - [Oprichtingsdecreet SALV \(06/07/2007\)](#)
 - [Bestuursdecreet \(07/12/2018\)](#)
 - [SERV-decreet \(07/05/2004\)](#)

Voorstelling van de SALV

Rol van een strategische adviesraad:

De strategische adviesraden krijgen een belangrijke rol in het interactief beleid van de Vlaamse overheid:

zorgen voor een structurele en gestructureerde betrokkenheid van representatieve middenveldorganisaties en onafhankelijke deskundigen

Bestuursdecreet 7/12/2018 MvT; p198

Voorstelling van de SALV

Hoe gaat een strategische adviesraden te werk:

In de context van het primaat van de politiek hebben strategische adviesraden maar zin als ze een grote mate aan inhoudelijke onafhankelijkheid hebben.

“Onafhankelijkheid” betekent dan dat een strategische adviesraad geen uitvoering geeft aan, versterking biedt aan of obstructie pleegt tegen de politieke agenda van de beleidsverantwoordelijke, maar er wel op inspeelt.

Een strategische adviesraad is niet per definitie “voor” of “tegen” de beleidslijn. “Onafhankelijkheid” staat dus voor “afstandelijkheid” of “onbevooroordeeldheid”

Kaderdecreet strategische adviesraden 6/3/2003 MvT, p10

Voorstelling van de SALV

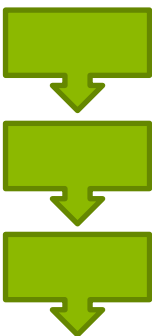
- Eindproduct: adviezen
 - Strategisch = wat een werkveld in zijn structuur of toekomst structureel beïnvloedt
 - Op formele vraag (verplicht) OF op eigen initiatief
 - Aan Vlaamse overheid (Regering, Parlement) of federale overheid

Wisselwerking met externe partners

Transparantie en communicatie

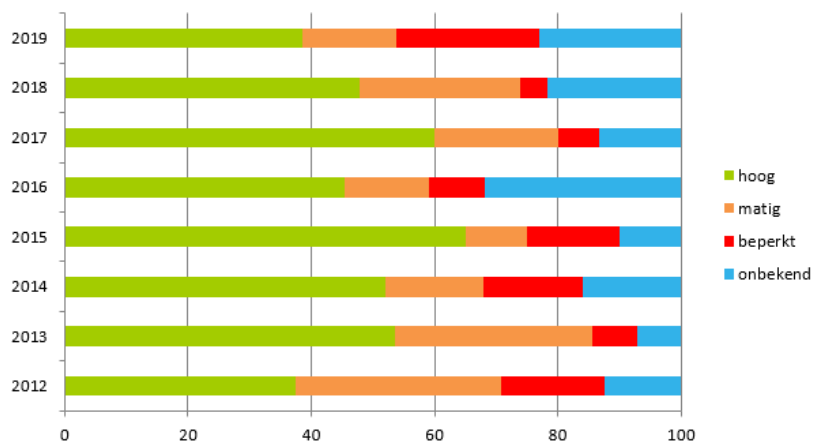
proces
advisering

Diverse vormen
van communicatie

Agenda en
nieuwsbrief

impact

Kwaliteits-
meetsysteem

Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij

Home / Vergaderingen / Afgelopen vergaderingen

Geplande: Afgelopen

TWV-vergadering	11 februari 2020
Raadszitting	24 januari 2020
Raadszitting	20 december 2019
TWV-vergadering	5 december 2019
Raadszitting	29 november 2019

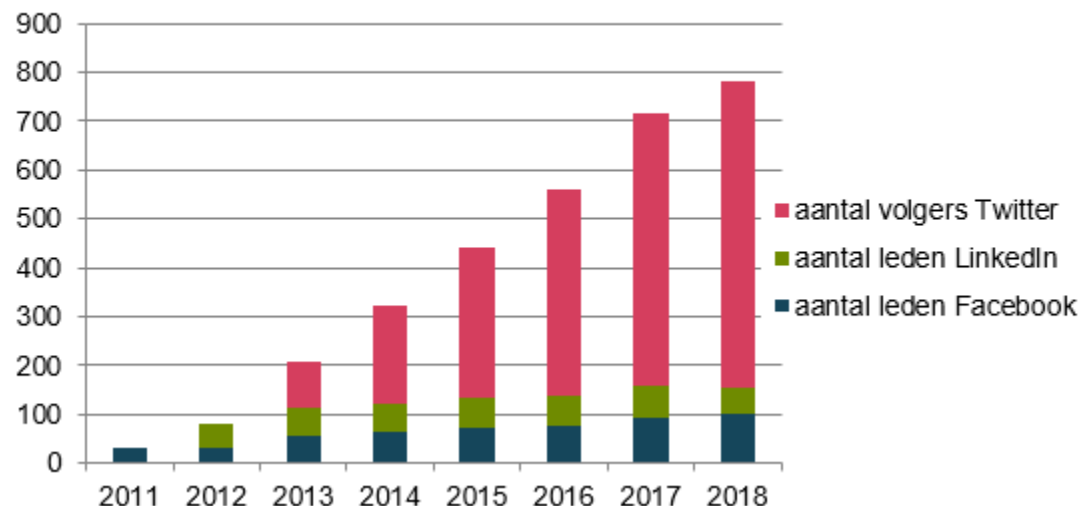
Ontvang jij de nieuwsbrief al?

Communicatie van de SALV

- SALV-nieuwsbrieven
- SALV-website, Twitter, [YouTube-kanaal](#)
- SALV [Jaarverslag 2018](#) (met impact adviezen)
- SALV-netwerkevent 21 juni 2019 Oostende: lokale duurzame productie en consumptie land/zee

SALV volgers social media

(18) ledenorganisaties in de SALV

11

Vertegenwoordiging
Landbouwonderwijs

Platform voor
Landbouwonderzoek

Association belge de recherche et d'expertise des organisations de consommateurs
Belgische Vereniging voor Onderzoek en Expertise voor de Consumentenorganisaties
Belgisches Forschungs- und Kompetenzzentrum der Verbrauchersorganisationen

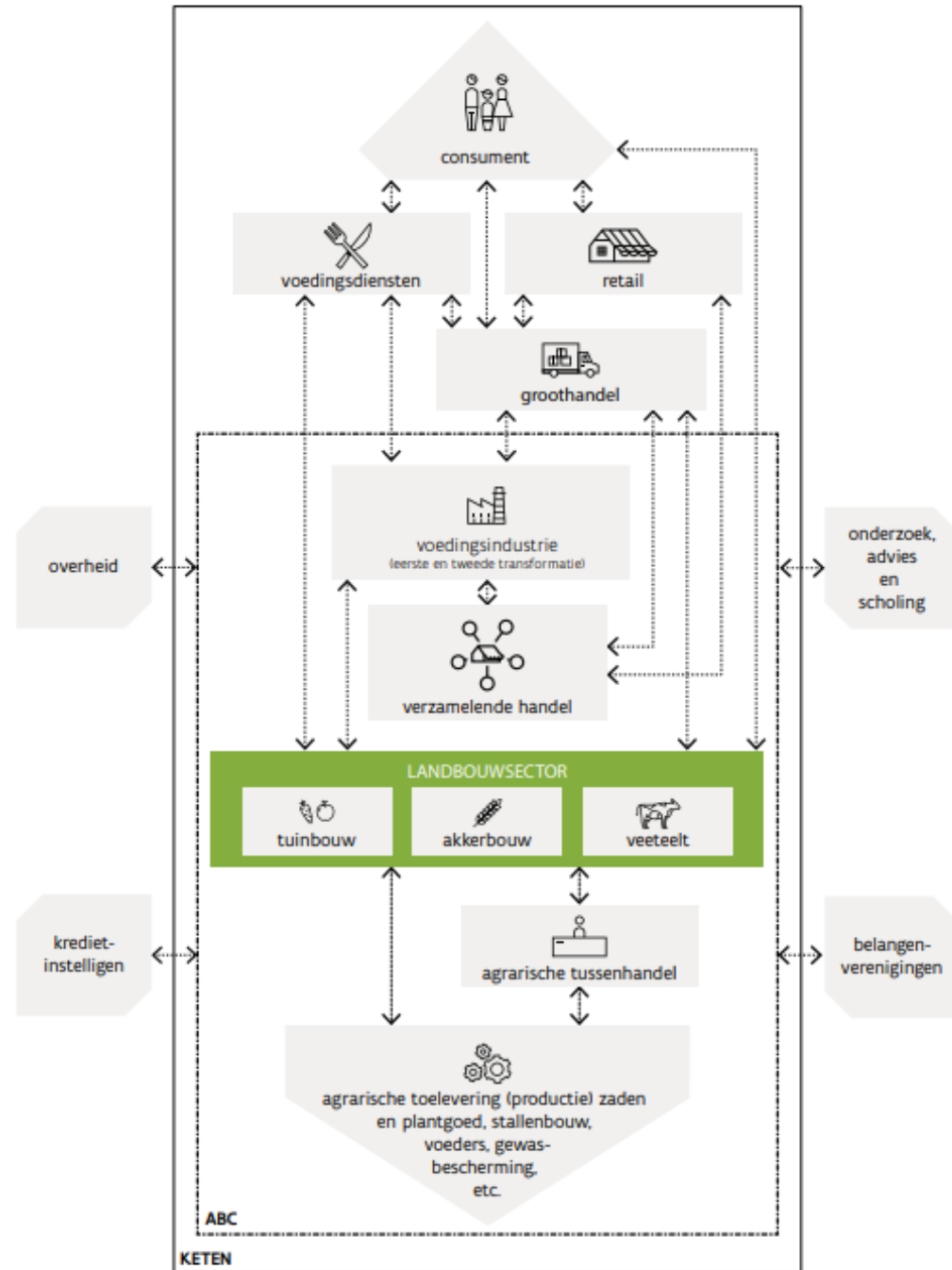

Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij

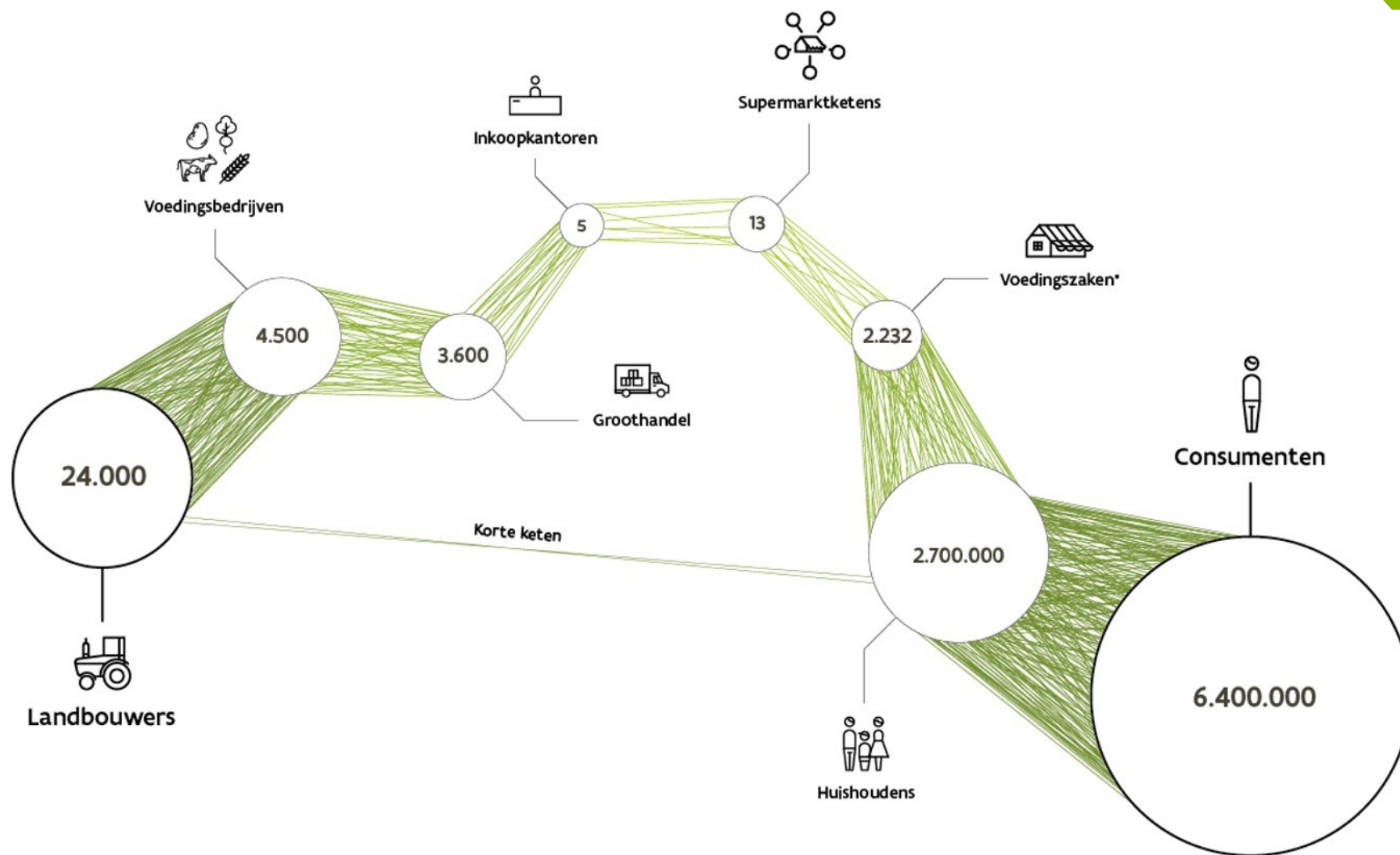
2. De Vlaamse agrovoedingsketen

de agrovoedingsketen

Bron: LARA 2018

2. De Vlaamse Agrovoedingsketen

Evolutie kernindicatoren ABC

Bron: LARA 2018

Tabel 1. Evolutie van de economische kernindicatoren van het ABC, 2008-2016

kernindicatoren ABC	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
bedrijven (aantal)	42.131	40.695	39.545	37.087	36.148	35.673	34.770	34.246	34.325
omzet (miljard euro)	51,9	48,5	50,7	56,2	58,0	60,4	59,8	60,3	61,7
investerings (miljard euro)	1,86	1,58	1,59	1,73	1,87	1,65	1,84	1,84	2,04
tewerkstelling (arbeids- plaatsen)	150.002	145.925	142.656	137.152	137.792	136.097	n.b.	n.b.	133.558
toegevoegde waarde (miljard euro)	6,2	7,3	7,3	5,9	6,8	7,8	8,3	8,0	8,3

2. De Vlaamse Agrovoedingsketen

Evolutie kernindicatoren ABC

Bron: LARA 2018

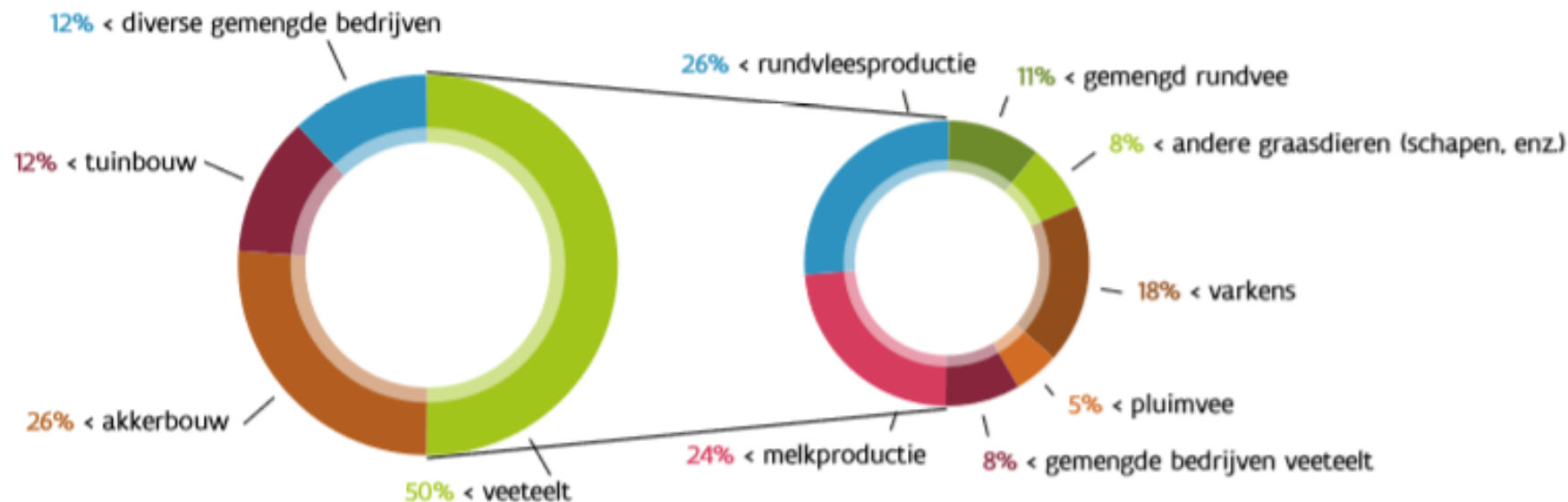
Tabel 2. Aandeel van verschillende sectoren in het ABC, per kernindicator, 2016

kernindicator	land- en tuinbouw	voedingsindustrie*	handel**	overige sectoren***
bedrijven	70%	13%	9%	8%
omzet	9%	65%	20%	7%
investeringen	25%	58%	11%	6%
tewerkstelling	36%	49%	6%	9%
toegevoegde waarde	14%	62%	12%	13%

2. De Vlaamse Agrovoedingsketen

■ Indeling land- en tuinbouwbedrijven

Figuur 4. Indeling van de bedrijven volgens specialisatie (op basis van standaardoutput 2013), 2017

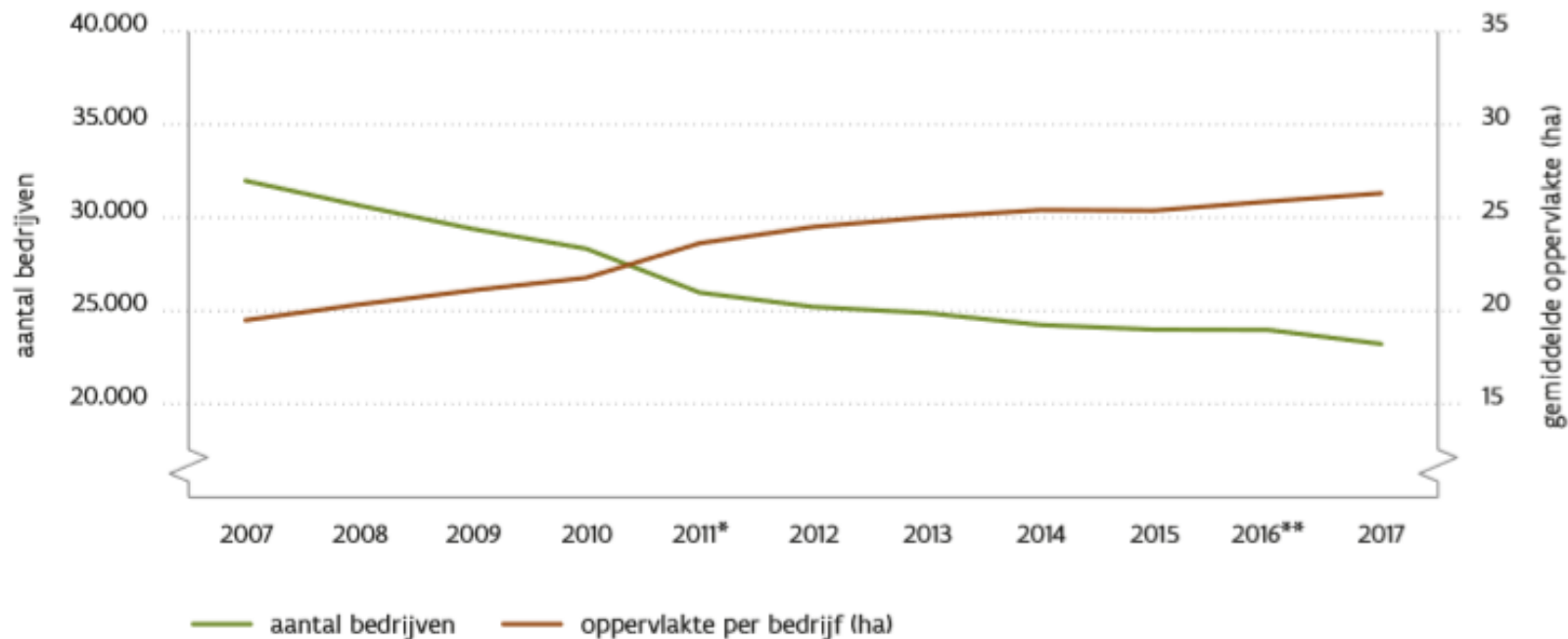

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium)

2. De Vlaamse Agrovoedingsketen

■ Trends in de landbouwsector: schaalvergroting

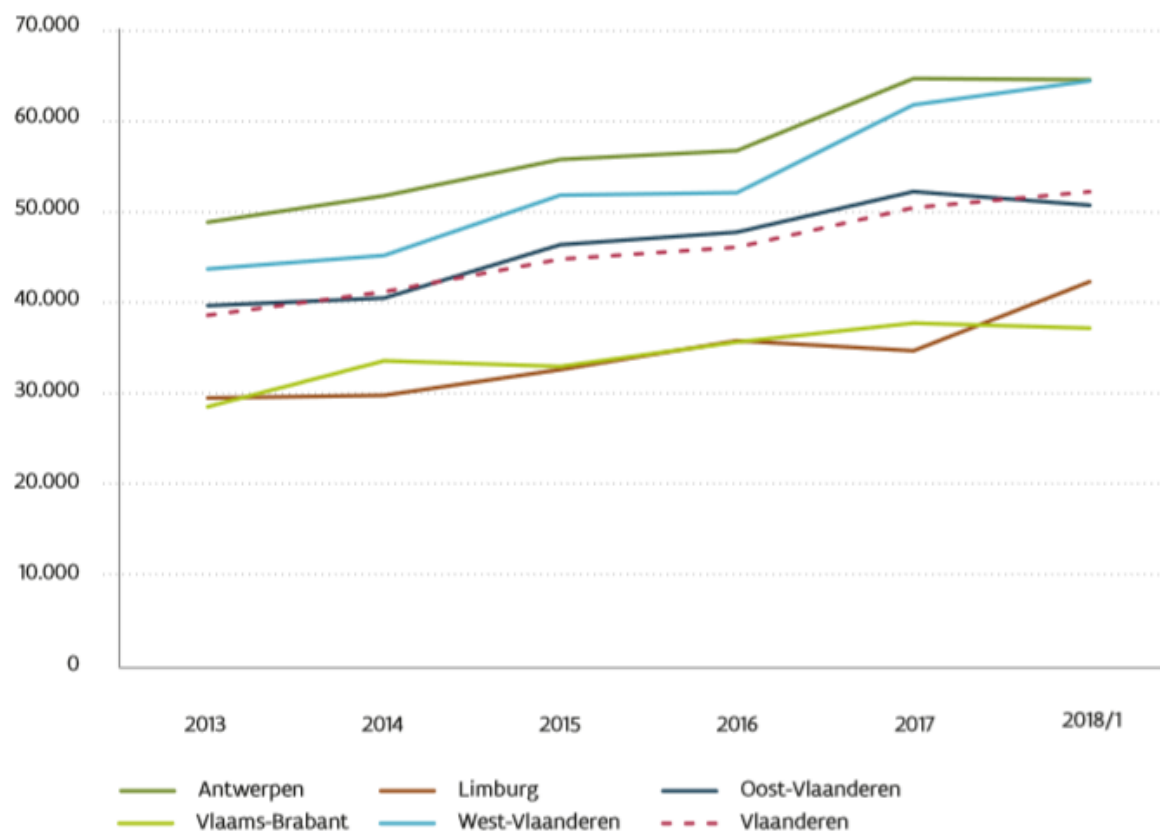
Figuur 1. Aantal landbouwbedrijven en de gemiddelde oppervlakte per bedrijf, 2007-2017

2. De Vlaamse Agrovoedingsketen

■ Trends in de landbouwsector: grondprijzen

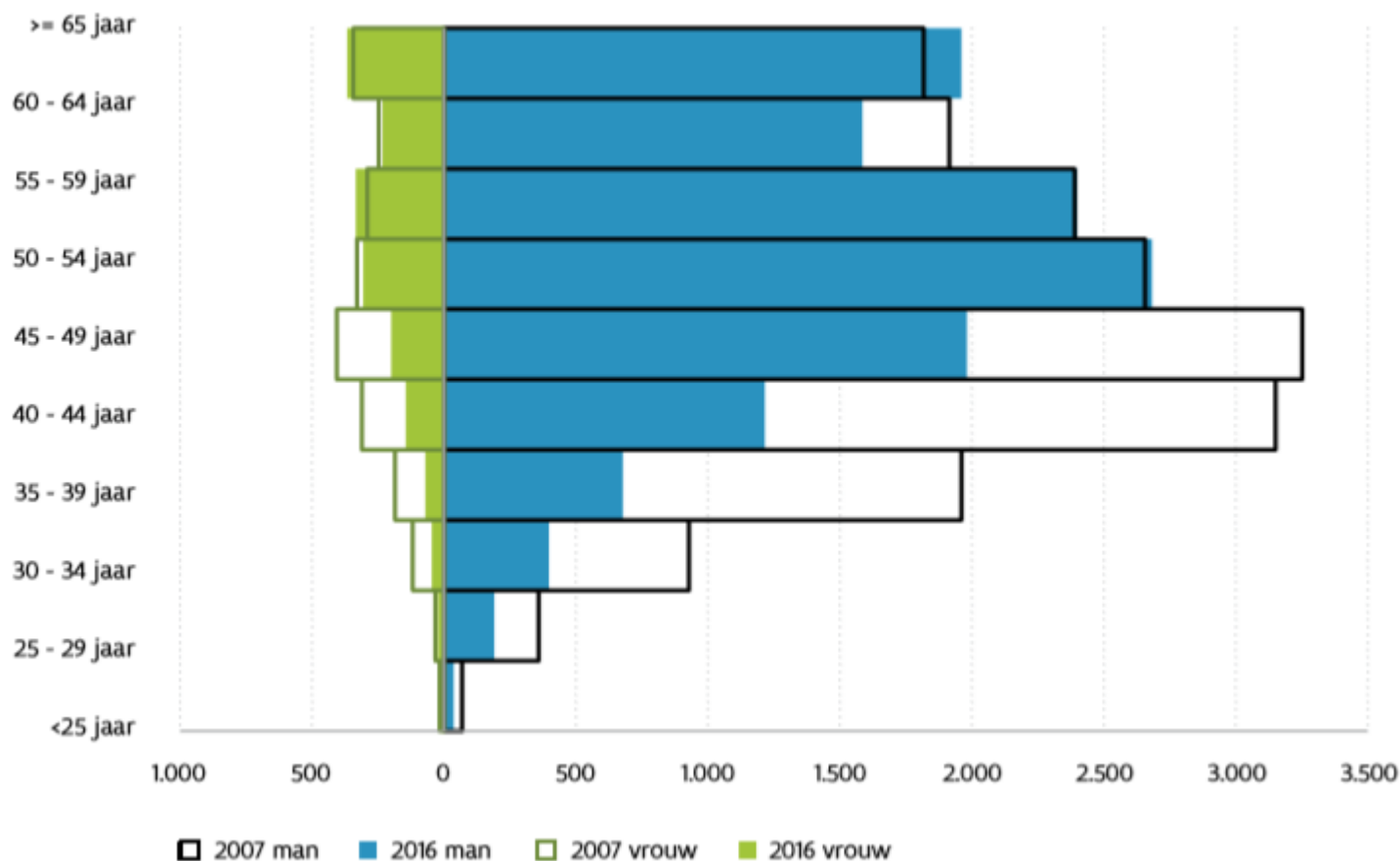
Figuur 8. Gemiddelde hectareprijs voor landbouwgrond per provincie, 2014-2018

2. De Vlaamse Agrovoedingsketen

■ Trends in de landbouwsector: vergrijzing

Figuur 16. Leeftijdspiramide van bedrijfshoofden van beroepslandbouwbedrijven volgens geslacht, 2007 en 2016

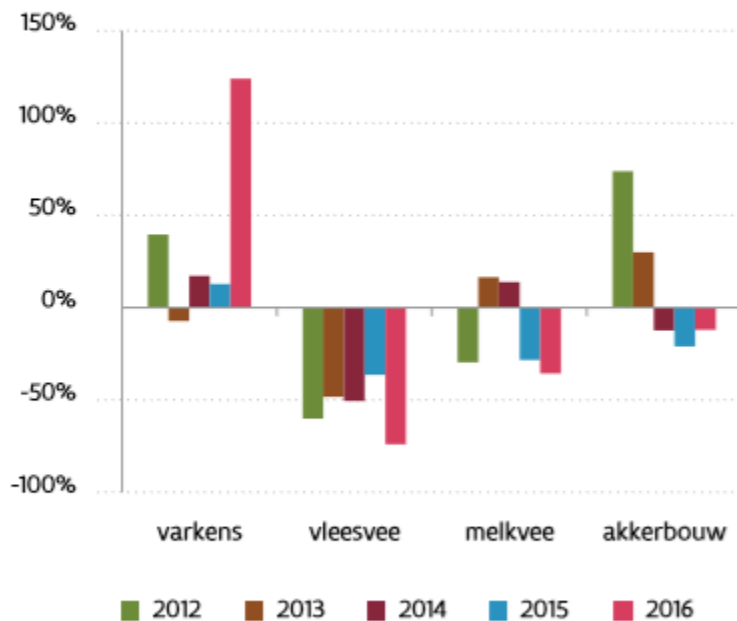

2. De Vlaamse Agrovoedingsketen

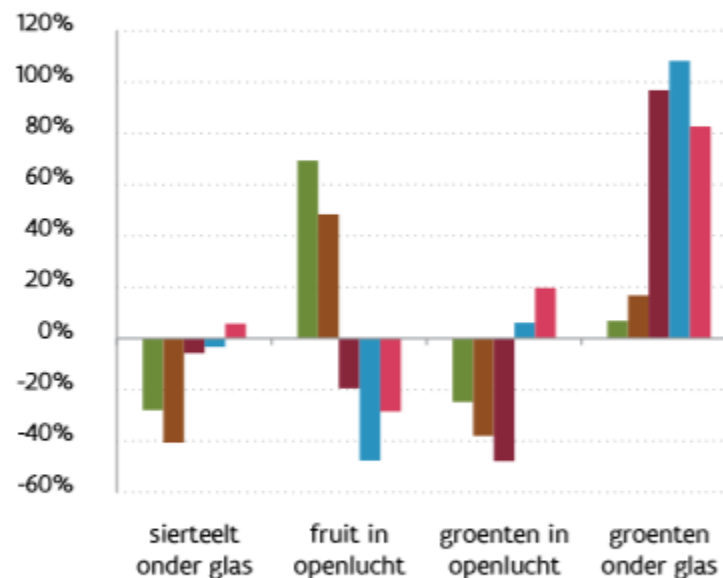
■ Trends in de landbouwsector: landbouwinkomen

Figuur 13. Familiaal arbeidsinkomen per voltijdse familiale arbeidskracht voor een aantal subsectoren ten opzichte van het gemiddelde inkomen in de beroepsland- en tuinbouw voor dat jaar, 2012-2016

1. landbouw

2. tuinbouw

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van LMN

2. De Vlaamse Agrovoedingsketen

■ Trends in de landbouwsector: verbreding en korte keten

Tabel 5. Aantal landbouwbedrijven met verbredingsactiviteiten en aandeel t.o.v. totaal aantal landbouwbedrijven, 2010, 2013 en 2016

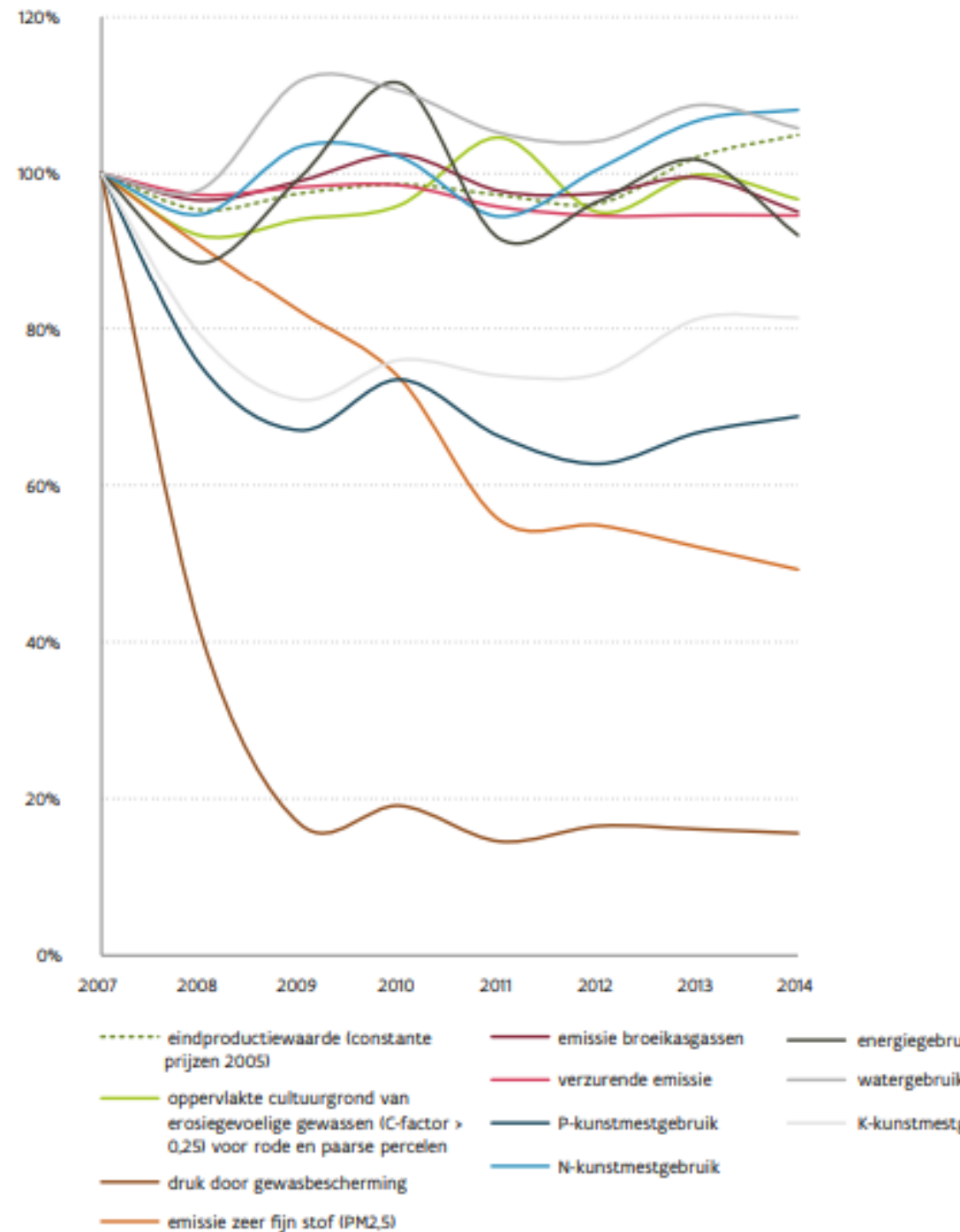
verbredingsactiviteit	aantal bedrijven			aandeel bedrijven (%)		
	2010	2013	2016	2010	2013	2016
zorgboerderijen	397	447	446	1,4	1,8	1,9
landbouwbedrijven met een vorm van toerisme, logies of vrijetijdsbesteding	286	401	361	1	1,6	1,5
kijkboerderijen	70	n.b.	80	0,2	n.b.	0,3
landbouwers met beheersovereenkomsten voor natuur, milieu- en landschapsbeheer	2.756	3.214	2.952	9,7	12,9	12,3
landbouwbedrijven die aan loonwerk doen	618	949	857	2,2	3,8	3,6
landbouwbedrijven met hoeveverkoop	n.b.	2.133	2.002	n.b.	8,6	8,3
landbouwbedrijven die energie produceren, bestemd voor verkoop	261	895	252	0,9	3,6	1,1

n.b.: niet beschikbaar

Bron: Departement Landbouw en Visserij op basis van eigen data en Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium)

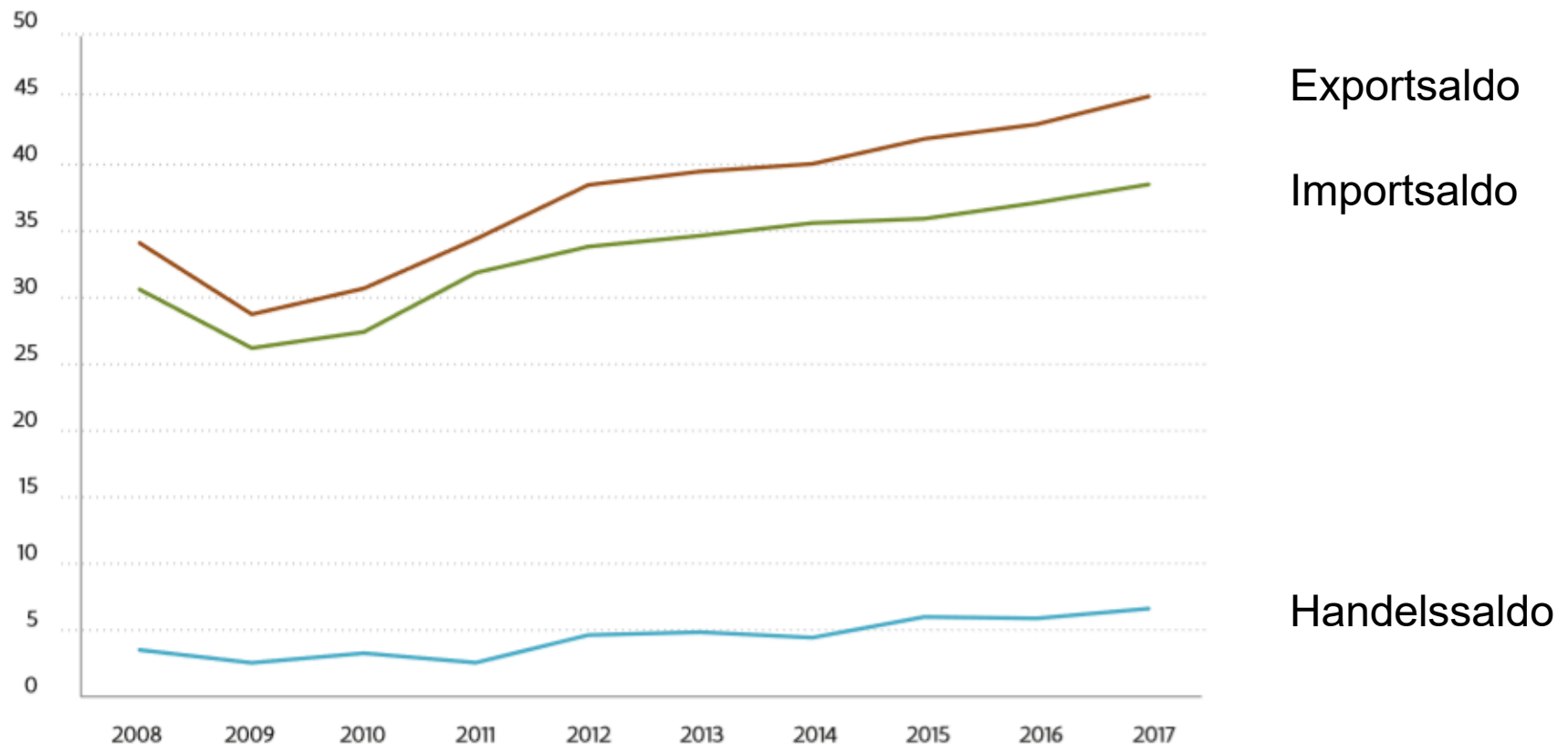
■ Trends in de landbouwsector: verduurzaming (milieudruk)

2. De Vlaamse Agrovoedingsketen

■ Kenmerken van de agrohandel

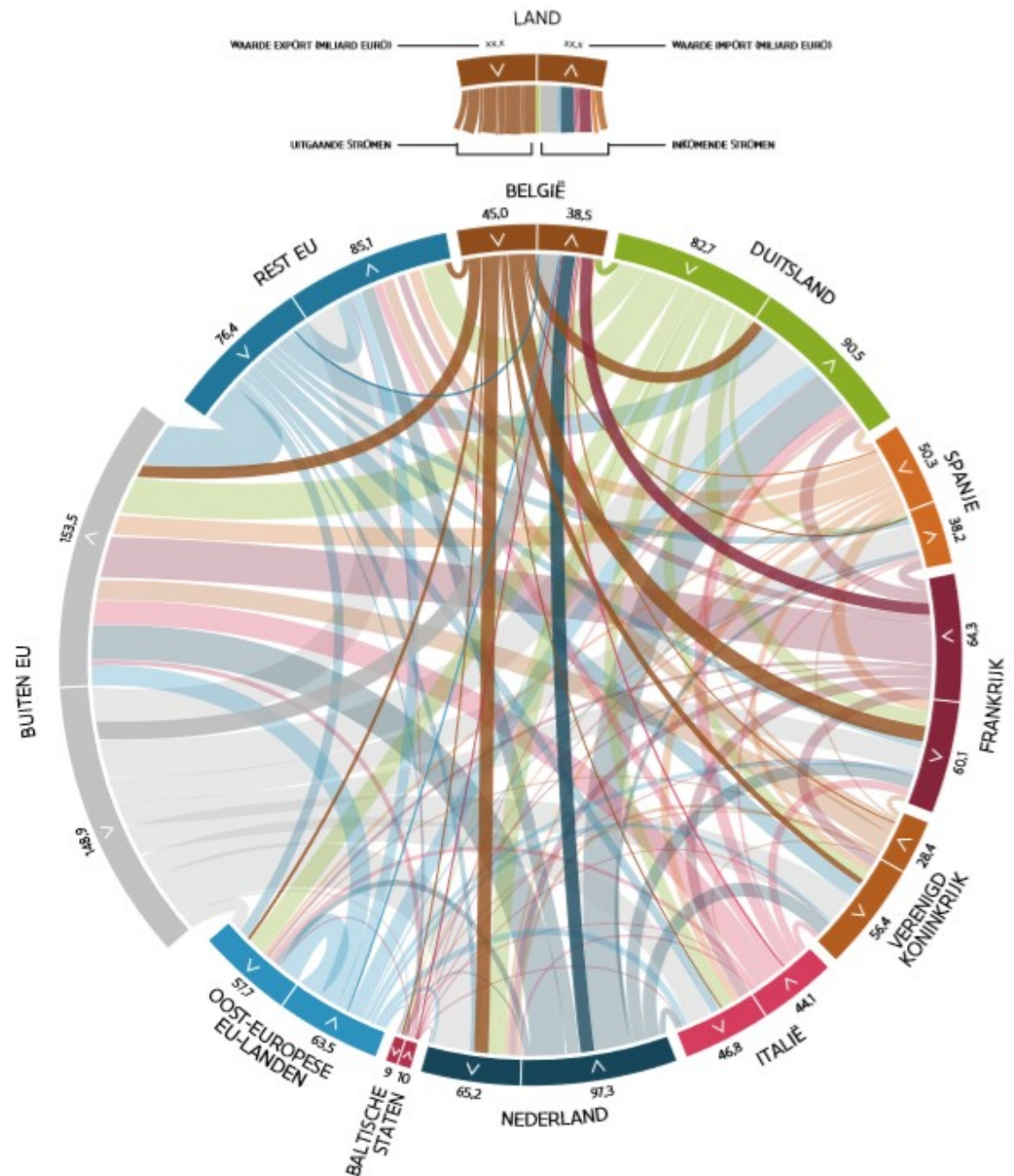
Figuur 10. Import, export en handelssaldo voor de Belgische agrohandel, miljard euro, 2008-2017

Figuur 5. Agrohandelsstromen, miljard euro, 2017

2. De Vlaamse Agrovoedingsketen

■ Kenmerken van de agrohandel

SALV

Strategische Adviesraad
LANDBOUW • VISSERIJ

3. Landbouw en voeding... hoog op de agenda

Gezondheid

15/02/2020

De ongezonde verleiding is overal en oneindig

Hoeveel ongezond eten kan een mens weerstaan? *De Standaard* vroeg drie volwassenen om alle verleidingen te fotograferen die ze op een dag tegenkwamen. 'Het is veel makkelijker om ongez...

21/09/2020 3:25:00

dS+ Antwerpen plant 'refterrevolutie' voor gezonde maaltijden op school

Krant > Binnenland De stad Antwerpen schakelt een ver...

ra Test-Aankoop.be

Hoe ongezond is ultrabewerkte voeding?

En die zijn volkomen gezond. Ultrabewerkt voedsel daarentegen zijn producten die een intensieve bewerking hebben ondergaan. Door de ... 6 dagen geleden

de Volkskrant

elicht Wetenschap Mensen De Gids

OPINIE FEITEN VOOR BIJ DE BORREL

De flexitariër eet nog graag z'n bal gehakt

Leefmilieu

10/09/2020

+ Dierenpopulaties wereldwijd nog meer geslonken

De biodiversiteit op aarde is er de jongste twee jaar alweer op achteruitgegaan. 'We moeten dringend onze voedselproductie aanpassen,' meent het WWF.

wo 16 sep 11:48

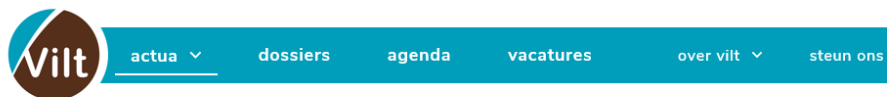
Nieuws > Buitenland

Klimaatverandering bedreigt Europese landbouw

IB | 04 september 2019 | 01u48 | Bron: ANP

Duitse winkel toont ware prijzen als experiment: "Vlees 188 procent duurder als we alle kosten zouden meerekenen"

Inkomen voor de boer

Homepage > Nieuws > Inkomenssteun nog steeds onmisbaar voor Europese boer

< NAAR NIEUWSOVERZICHT

PRINT DEZE PAGINA

Inkomenssteun nog steeds onmisbaar voor Europese boer

20 JANUARI 2020

Vlaamse boer verdient 46 procent minder dan gemiddelde werknemer

03 oktober 2013 | 19u19 | Bron: Belga

© THINKSTOCK

UPDATE Wie voltijds werkt in de Vlaamse landbouwsector verdient in 2013 gemiddeld 23.304 euro. Dat is 46 procent minder dan de gemiddelde loon- of weddetrekkende in Vlaanderen. Zo blijkt uit de jaarlijkse raming van de Boerenbond. De cijfers werden bekendgemaakt tijdens de Nazomerontmoeting van de Boerenbond.

Voedselzekerheid

♦ Achtergrond SDG's

VN-doel niet gehaald: honger neemt toe, ook door coronavirus

15/07/2020 3:25:00

dS + Wereld verliest strijd tegen honger

Krant > Economie Het aantal mensen dat honger lijdt, groeit: in 2019 kwamen er 10 miljoen bij. De coronacrisis zal het gevecht tegen de ...

actua v

dossiers

agenda

vacatures

over vilt v

Homepage > Nieuws > Wat met de voedselbevoorrading na corona?

< NAAR NIEUWSOVERZICHT

Wat met de voedselbevoorrading na corona?

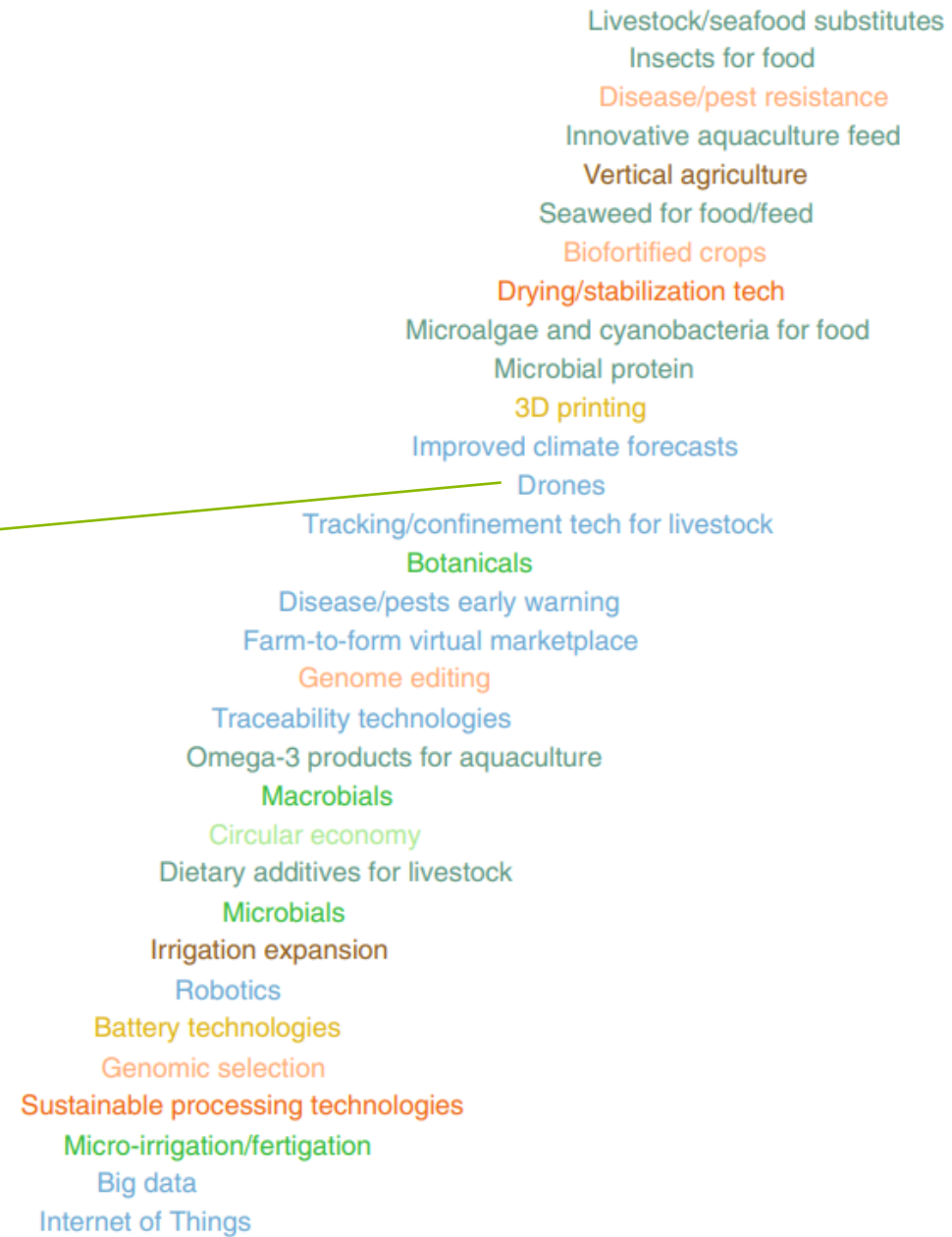
De consument

NUTRI-SCORE

Technologische innovatie

Research initiated

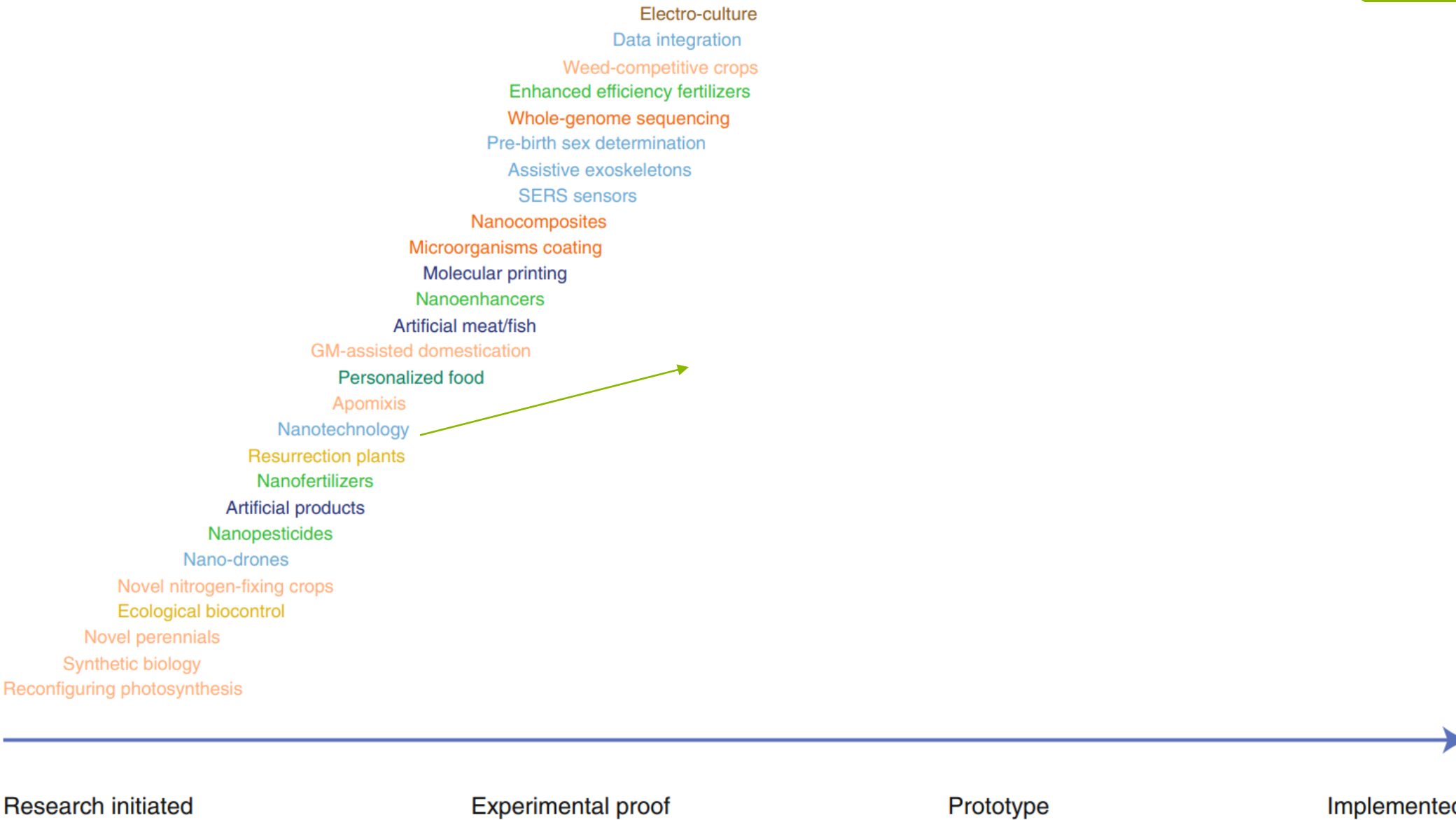
Experimental proof

Prototype

Implemented

- Microbial protein
- 3D printing
- Improved climate forecasts
- Drones
- Tracking/confinement tech for livestock
- Botanicals
- Disease/pests early warning
- Farm-to-form virtual marketplace
- Genome editing
- Traceability technologies
- Omega-3 products for aquaculture
- Macrobials
- Circular economy
- Dietary additives for livestock
- Microbials
- Irrigation expansion
- Robotics
- Battery technologies
- Genomic selection
- Sustainable processing technologies
- Micro-irrigation/fertigation
- Big data
- Internet of Things
- Plant phenomics
- RNAi gene silencing
- Biodegradable coatings
- Smartphone food diagnostics
- Artificial intelligence
- Food safety tech
- Oils in crops
- Advanced sensors
- On-field robots

SALV

Strategische Adviesraad
LANDBOUW • VISSERIJ

4. Beleidsontwikkelingen

3. Beleidsontwikkelingen

Europese Unie

Onderdeel Green Deal
(EU klimaatneutraal 2050)

4. Beleidsontwikkelingen

- F2F-strategie
 - More sustainable food consumption and production in the EU
 - 4 key EU-wide targets
 - **Pesticides** – 50% reduction in the use and risk of chemical and hazardous pesticides
 - **Fertilisers** – 50% reduction of soil nutrient loss, aimed at reducing fertiliser use by at least 20%
 - **Antimicrobials** – 50% reduction in sales of antimicrobials for livestock and aquaculture
 - **Organic** – 25% of EU agricultural land under organic farming
 - Consument: gedragsverandering gezondere duurzame voeding, belastingsprikkel, mandatory EU front-of-pack nutrition label
 - Actieplan met 27 maatregelen in COM(2020) 381 final annex
- Doel is het **voedselsysteem van de EU wat betreft duurzaamheid wereldwijd de norm te maken**
- Samen te lezen met de **biodiversiteitsstrategie**

4. Beleidsontwikkelingen

- Hilde Crevits, Beleidsnota Landbouw en Visserij 2019-2024, p. 20

*We bundelen de krachten om de transitie naar een **toekomstgericht duurzaam voedselsysteem** te versnellen en te sturen.*

*Het departement landbouw en visserij neemt hierin het voortouw. We zetten in op **samenwerking** met alle relevante beleidsdomeinen, niveaus en stakeholders (...) , waar iedere beleidsactor vanuit de eigen bevoegdheid en perspectief zijn steentje bijdraagt.*

4. Beleidsontwikkelingen

■ Hilde Crevits, Beleidsnota Landbouw en Visserij 2019-2024

*Gezond, duurzaam, voldoende en veilig voedsel aan een correcte prijs voor iedere schakel van de voedingsketen staat **centraal** binnen een voedselbeleid.*

*Vlaamse **voedseltop** in 2021*

4. Beleidsontwikkelingen

België

- Federaal Voedings- en Gezondheidsplan

5 strategische krachtlijnen:

- engagement van de privésector voor de nutritionele verbetering van de producten bestemd voor kinderen (The Belgian Pledge)
 - borstvoeding en ondervoeding
 - monitoring en voedselconsumptiepeilingen
 - wetenschappelijk onderzoek
 - tekort aan micronutriënten
-
- Adviesraad inzake voedingsbeleid en gebruik van andere consumptieproducten
 - Hoge Gezondheidsraad

4. Beleidsontwikkelingen

Brussel

- Good Food. Naar een duurzaam voedingssysteem in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, 2015 (!)
 - "beter produceren", dat wil zeggen lokaal gezonde voeding kweken en verwerken met respect voor het milieu;
 - "goed eten", dat wil zeggen smakelijke, evenwichtige voeding binnen ieders bereik brengen, waarbij zoveel mogelijk lokale producten worden gebruikt.

Wallonië

- Manger Demain, een Waalse strategie naar een duurzaam voedingssysteem
“respectueux de l’environnement, de l’animal, des producteurs et des citoyens”

SALV
Strategische Adviesraad
LANDBOUW • VISSERIJ

5. Aanbevelingen van de SALV

5. Aanbevelingen van de SALV

[1] De SALV vindt het positief dat Vlaanderen de ambitie heeft om een voedselbeleid uit te bouwen.

Het voedselbeleid kan als nieuw en systeembreed kader op haalbare en innovatieve wijze tegemoetkomen aan verschillende uitdagingen in ons voedselsysteem in het algemeen en voor de Vlaamse landbouw- en visserijsector *in het bijzonder*.

Om dat te kunnen verwezenlijken, is een correcte oriëntering en een goed ontwerp van het beleid essentieel.

5. Aanbevelingen van de SALV

- [2] Het voedselbeleid moet bouwen aan een voedselsysteem dat voldoende robuust is om de voedselzekerheid te waarborgen.**
- [3] Die robuustheid wordt gewaarborgd door een voedselsysteem...**
- a. dat rechtvaardig is**
 - b. in voortdurende ontwikkeling naar een hogere graad van integrale duurzaamheid**
 - c. dat open en divers is.**
 - d. dat integraal tegemoet komt aan**
 - SALV-toekomstvisie voor de Vlaamse visserij in 2030.
 - SALV-uitdagingen voor een duurzame landbouw in Vlaanderen

Voedselbeleid

Vijf uitdagingen voor een duurzame toekomst van de Vlaamse landbouw (2017)

Hoe kunnen we zoveel mogelijk land- en tuinbouwers behouden en laten instappen?

Hoe kunnen landbouwbedrijven optimaal functioneren binnen de Vlaamse multifunctionele open ruimte?

Hoe kunnen we de milieu-, klimaat- en natuurimpact van de landbouw binnen de milieugebruiksruimte houden?

Hoe realiseren we een maatschappelijk gedragen landbouw?

Hoe omgaan en klaar zijn voor veranderingen?

 SALV

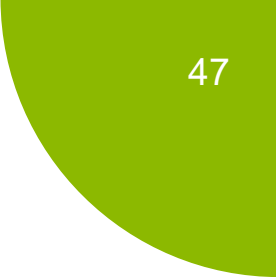

5. Aanbevelingen van de SALV

[4] Het voedselbeleid werkt langs 4 sporen aan de realisatie van een duurzamer voedselsysteem:

- a. als katalysator van innovatie in de ganse keten
- b. door de systeembrede aanpak van de verschillende uitdagingen op het vlak van verduurzaming (integratie)
- c. als hefboom voor meer beleidscoherentie
- d. door het versterken van transparantie

[5] Duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen of Sustainable Development Goals (SDG's)

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties

Vlaamse Regering 2019 **VIZIER2030**

- Tegen 2030 zijn duurzame voedselproductiesystemen gegarandeerd en **veerkrachtige landbouwpraktijken** geïmplementeerd die de productiviteit en de productie kunnen verhogen en **een toereikend inkomen** verzekeren. (nr. 20)
- Tegen 2030 **sluiten we zoveel mogelijk kringlopen** in functie van een circulaire economie en zijn de **koolstofvoetafdruk en materialenvoetafdruk van de Vlaamse consumptie** afgenomen in verhouding met de levenskwaliteit en zijn de **voedselverliezen** in Vlaanderen **met 30% verminderd**. (nr. 33)

Voedselbeleid

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties

Vlaamse Regering 2019 **VIZIER2030**

- Tegen 2030 **leven we gezonder op het vlak van voeding**, lichaamsbeweging en geestelijke gezondheid en hebben we meer welbevinden (met specifieke aandacht voor zelfdoding en verslaving waaronder gebruik van tabak, alcohol, drugs en gokken). (nr. 2)
- Tegen 2030 is de **genetische diversiteit** in stand gehouden van zaden, cultuurgewassen en gefokte en gedomesticeerde dieren en hun in het wild levende verwanten, en worden de voordelen afkomstig van het gebruik van genetische hulpbronnen en daaraan gekoppelde traditionele kennis eerlijk en billijk gedeeld. (nr. 34)

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties

Vlaamse Regering 2019 **VIZIER2030**

- Tegen 2030 is gegarandeerd dat mensen overal in de **mogelijkheid zijn om duurzame keuzes te maken**, dat ze daarbij beschikken over relevante en handzame informatie en zich bewust zijn van levensstijlen die in harmonie zijn met de natuur, en dat hun omgeving en de omstandigheden maken dat de duurzame keuze, de meest logische en eenvoudigste keuze is. (nr. 37)
- Tegen 2030 mag er in Vlaanderen netto **geen gedegradeerde grond** meer **bijkomen**. (nr. 44)
- Tegen 2030 is de **visvangst op een doeltreffende manier gereguleerd** en zijn op wetenschap gebaseerde beheerplannen geïmplementeerd om de visvoorraden zo snel mogelijk te herstellen, op zijn minst op niveaus die een **maximale duurzame opbrengst** kunnen garanderen zoals bepaald door hun biologische kenmerken. (nr. 41)

Voedselbeleid

Komt tegemoet aan uitdagingen en ent zich op relevante doelstellingenkaders

**SALV-
uitdagingen**

VIZIER2030

Voedselbeleid

Het voedselbeleid identificeert de bouwstenen waarop het zal inwerken

Bouwstenen voor een duurzaam voedselsysteem

SALV-
uitdagingen

voedselgeletterdheid –
 aantrekkelijk inkomen voor de producent
 – koolstofvoetafdruk en klimaat – gezond
 voedingspatroon – milieugebruiksruimte –
 circulariteit – concurrentievermogen –
 veerkrachtige landbouwpraktijken – voedselkwaliteit
 – hoge productiviteit en productie – dierenwelzijn
 voedselverlies – bodemkwaliteit
 – biodiversiteit

VIZIER2030

Voedselbeleid

Daarbij overspant het voedselbeleid alle componenten van het voedselsysteem ...

Bouwstenen voor een duurzaam voedselsysteem

voedselgeletterdheid –
 aantrekkelijk inkomen voor de producent
 – koolstofvoetafdruk en klimaat – gezond
 voedingspatroon – milieugebruiksruimte –
 circulariteit – concurrentievermogen –
 veerkrachtige landbouwpraktijken – voedselkwaliteit
 – hoge productiviteit en productie – dierenwelzijn
 voedselverlies – bodemkwaliteit
 – biodiversiteit

SALV-
uitdagingen

landbouw
en visserij

verwerking

handel

consumptie

VIZIER2030

Voedselbeleid

... werkt in op het systeem langs 4 sporen:

5. Aanbevelingen van de SALV

[6] Een performant voedselbeleid hanteert de volgende generieke principes van goed bestuur:

- a. Correcte onderbouwing**
- b. Haalbaarheid**
- c. Gedragenheid**
- d. Effectiviteit**

5. Aanbevelingen van de SALV

[7] Evalueer de effectiviteit van de verschillende transformatie- en transitieprojecten uit het verleden.

De adviesraad stelt vast dat in het verleden diverse transformatie- en transitieprojecten werden opgestart, met en zonder ondersteuning door de overheid. (The New Food Frontier, Transformatie van het landbouw en voedingssysteem, Voedingsketen Verduurzaamt,...)

De SALV adviseert om die projecten te evalueren op het vlak van effectiviteit.

5. Aanbevelingen van de SALV

[8] De kansen van een voedselbeleid liggen in de integrerende benadering, waarbij met verbeterde of nieuwe instrumenten op diverse componenten van het voedselsysteem tegelijk wordt ingewerkt om brede doelstellingen samen te bereiken.

Het geïntegreerd voedselbeleid kan een selectie, verbetering dan wel een uitbreiding van de bestaande waaier van beleidsinstrumenten vereisen die op de verschillende componenten van het voedselsysteem inwerken.

De adviesraad stelt vast dat huidige beleidsinstrumenten veelal afzonderlijke componenten van het voedselsysteem bewerken, waartussen momenteel geen priorisering en afstemming te onderscheiden is.

5. Aanbevelingen van de SALV

[8] Ontwikkel beleidsinstrumenten voor deze 8 aandachtsgebieden :

- i. verbetering van de inkomens van de landbouwers
- ii. zuurstof geven aan bestaande en nieuwe verdienmodellen
- iii. volwaardige voedselgeletterdheid
- iv. vraag- aanbodinteracties en het duurzaam sluiten van kringlopen
- v. integrale verduurzaming van zowel lokale als internationale voedselketens
- vi. menselijke capaciteit
- vii. duurzaamheidsmonitoringssystemen
- viii. versnelde verandering van het consumptiepatroon

Einde